

Білоус Каріна Станіславівна,
аспірантка кафедри політології та філософії,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Харків
ORCID 0000-0001-9612-5841

УДК 35.086

doi: 10.34213/ap.20.01.23

СУЧАСНА ВИБОРЧА СИСТЕМА ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Розглянуто пропорційну виборчу систему з відкритими списками, запроваджену Виборчим кодексом, що набрав чинності 1 січня 2020 р. Проаналізовано вплив виборчої системи на ефективність виборів як одного з механізмів політичної відповідальності. Визначено, що “відкритість” списків доволі відносна і не дає всім учасникам виборчих перегонів однакового переваг. Встановлено, що: 1) партії в бажанні здобути більшу підтримку тепер мають відповідально формувати регіональні списки та вести спеціальну інформаційну роботу для виборців, щоб добре познайомити їх зі своїми кандидатами; 2) політична відповідальність за кодексом зростає не лише у партій, але й у виборців – вони повинні більше знати про кандидатів, бути готовими до позначення конкретного прізвища у бюлетені, що потребує від партій спеціальних зусиль саме в регіонах.

Ключові слова: політична відповідальність, вибори, депутат, пропорційна система, відкриті списки, виборчий кодекс.

Постановка проблеми. Вибори є ефективним механізмом забезпечення політичної відповідальності. Від того, за якою системою будуть проходити вибори та як добре виборці будуть поінформовані про деталі виборчого процесу, напряму залежить ефективність цього механізму. З огляду на це необхідно пояснити нові правила, за якими будуть незабаром обрані місцеві ради. Найбільшу вагу для збільшення рівня політичної відповідальності, безумовно, має запровадження в нашому виборчому законодавстві так званої “відкритості” виборчих списків, тобто можливості виборця вплинути на місце кандидатів у депутатах в партійному списку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями пошуку оптимальної виборчої системи, зокрема запровадження пропорційної системи відкритих списків в Україні, на різних етапах займалися такі науковці, як В. Журавський [1], М. Наход [2], М. Бучин [3], О. Ярош, П. Ворона, Ю. Ключковський [4], В. Фесенко, О. Сидорчук, М. Рибачук. Так, С. Конончук [5] у своєму дослідженні звертала увагу на механізми персоніфікованого голосування у пропорційних виборчих системах. На основі аналізу конституційного та законодавчого регулювання виборчих процедур в Естонії, Польщі, Латвії та Румунії дослідниця демонструє особливості способів подачі та обрахунку голосів. Особливо цікавим є порівняння методів розподілу голосів, а саме методу д’Онדה (d’Hondt), який дозволяє отримати більше мандатів укрупненим партіям, та методу Сен-Лагю (Sainte-Laguë) який спрямований на підтримку менших партій. У дослідженнях виборчих систем пропорційна виборча система з “відкритими” списками аналізується переважно як альтернатива тим виборчим системам, що діяли у той чи інший момент. Не повною мірою досліджено переваги та недоліки пропорційної виборчої системи з “відкритими” списками. Саме на пояснення цих моментів спрямоване дослідження автора.

Матеріал статті базується на аналізі правових положень Виборчого кодексу щодо нових правил виборчого процесу, даних Державного реєстру виборців, матеріалах навчального семінару-практикуму, дослідженнях та практичних доробок коуч-тренерів з даної проблематики (А. Авксентьев, Я. Брусенцова, О. Бугло, В. Носачов, О. Ситник та ін.) [6–10].

Метою статті є аналіз нових правил проведення місцевих виборів за Виборчим кодексом, з'ясування особливостей запропонованої пропорційної системи з відкритими списками та визначення ризиків їх застосування щодо формування політичної відповідальності.

Виклад основного матеріалу. З набранням чинності Виборчого кодексу в Україні запроваджена пропорційна система з відкритими списками. Чи насправді вказані списки є відкритими та для кого саме – спробуємо з'ясувати на прикладі Харківської області.

Виборчим кодексом встановлено розмежування виборчих систем за кількістю виборців: у містах з кількістю виборців понад 90 тис. вибори проводять за пропорційною системою, а у містах з чисельністю виборців менше 90 тис. – за мажоритарною. Таким чином, за пропорційною системою вибори будуть проведені лише до Харківської міської та Харківської обласної рад. За мажоритарною системою вибори будуть проведені до всіх інших рад області. Деякі парламентарі вже озвучили пропозиції змінити зазначену межу до 30 тис. виборців, тоді більшість міських рад Харківщини обиратиметься за пропорційною системою, проте розглядати ці пропозиції в рамках цієї статті автор вважає передчасним [7].

Так, якщо *Ради складають більше 90 тис. виборців*, то партія складає два списки – єдиний виборчий список на всю область/місто та регіональні списки на кожен округ, в яких розподіляє кандидатів з єдиного списку. У кожному регіональному списку має бути від 5 до 12 кандидатів з обов'язковим дотриманням 40 % гендерної квоти, тобто у кожній п'ятірці має бути не менше 2 осіб кожної статі. Номери кандидатів можуть бути різними у єдиному та регіональних списках. Грошова застава для реєстрації партійного списку в облраду становить 3,84 млн, для реєстрації списку в Харківську міськраду – 1,965 млн. Самовисування до таких рад не передбачається.

Харківська обласна рада. До Харківської обласної ради входить 120 депутатів. Територія області ділиться на певну кількість округів, яка вираховується за наступною формулою: $120 / 10 \pm 2$. Відтак територія Харківської області буде поділена скоріш за все на 14 округів (7 у місті Харкові та 7 в області) (рис. 1).

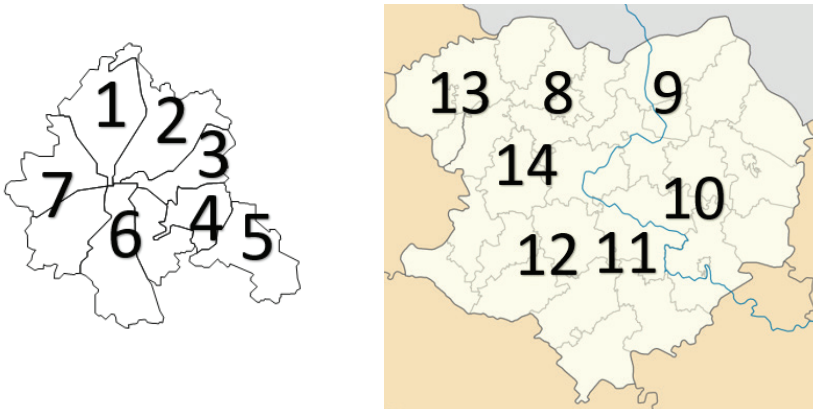

Рис. 1. Територіальна організація виборів у Харківській області

До розподілу мандатів будуть допущені партії, які в цілому по області наберуть не менше 5 % голосів виборців. Для розподілу мандатів розраховується так звана “виборча квота”, яка являє собою кількість голосів виборців необхідних для отримання одного мандату. Виборча квота вираховується за наступною формулою: сума всіх голосів виборців по області, відданих за підтримку партій, які подолали 5 % бар’єр / 120 (кількість мандатів обласної ради). Потім на підставі виборчої квоти розраховується кількість мандатів по регіональним спискам партій. Мандати розподілятимуться у два етапи:

1 етап – розподіл мандатів серед регіональних списків партій. Для цього кількість голосів виборців відданих за регіональний список партії ділиться на виборчу квоту. Всі заокруглення робляться у найближче менше ціле число.

2 етап – всі залишкові голоси, які утворюються в результаті округлень, розподілятимуться в рамках єдиного обласного списку партії у форматі закритих списків.

За залишковим принципом від кожної партії прохідиме приблизно така кількість мандатів, яка вираховується за формулою: кількість багатомандатних округів \times 0,5. Тобто, якщо кількість округів буде 14, то кількість нерозподілених мандатів на першому етапі у кожної партії буде приблизно 7.

Якщо взяти відомості про кількість виборців з Державного реєстру виборців, то можемо вирахувати ідеальну “виборчу квоту”, для цього потрібно кількість виборців області поділити на кількість мандатів обласної ради. Для розрахунку візьмемо другий показник таблиці (з виборчою адресою) (табл. 1).

Відтак, виборча квота = $2\,028\,653 / 120 = 16\,905$, саме така кількість голосів виборців потрібна кандидату для перемоги на виборах до обласної ради, проте вказана виборча квота є “ідеальною”, тобто лише при 100 % явці виборців, на практиці такого не буває, тому якщо більш реально, то цю квоту ще потрібно зменшити в 2,5–3 рази.

Якщо згадати результати виборів до обласної ради 2015 р., то виборча квота виглядала б таким чином (табл. 2).

Тобто, як бачимо, для партій, які отримають 5-10 % підтримки на виборах, система відкритих списків не така вже й актуальна, бо буде діяти скоріш за все система закритих списків. Пояснення: партія може висунути від 5 до 12 кандидатів на кожному окрузі, їх розташування у списку визначається саме партією. Для того, щоб список відкрився, кандидату потрібно, як зазначає стаття 259 Виборчого кодексу, набрати не менше ніж 25 % виборчої квоти. Формула: $25\% \times$ виборчу квоту = кількість голосів виборців, необхідних для відкриття списку. Тут постає ще й інше питання, наскільки будуть поінформовані виборці про форму бюлетеня та що саме потрібно позначати в них, оскільки виборець має право проголосувати як за партію, так і має право (але не зобов’язаний!) проголосувати за кандидата із регіонального списку, якого він підтримує, шляхом вписування його номеру в регіональному списку партії у відповідну графу. Проте графа для голосування за конкретного кандидата знаходиться на відстані 3 см від назви останньої партії, тому в кращому випадку за конкретного кандидата проголосує кожен четвертий виборець, а якщо ще додати можливі фальсифікації у комісіях, оскільки номер легко підробити, то шансів на те, що якийсь кандидат “відкриє” список і зможе підвищити свої шанси на отримання мандату в раді зовсім сумнівні. Проте такий сумнів навіюють лише партії з низьким рейтингом, у партій з високим рейтингом дана система працюватиме. Але чи може такий розклад визнаватися відкритим – питання, бо по суті система відкритих списків діятиме лише на декілька партій.

Дані Державного реєстру виборців станом на 29.02.2020 р.
для прикладу розрахунку виборчої квоти

Найменування регіону	Кількість виборців станом на: 29.02.2020 ▼		
	Всього	З виборчою адресою	З відміткою про вибуття
Харківська область			
Балаклійський р-н	63763	62140	1623
Барвінківський р-н	19008	18515	493
Близнюківський р-н	16052	15742	310
Богодухівський р-н	31162	30255	907
Борівський р-н	13815	13478	337
Валківський р-н	24872	24602	270
Великобурлуцький р-н	17542	17222	320
Вовчанський р-н	36589	35902	687
Дворічанський р-н	13908	13715	193
Дергачівський р-н	78600	76391	2209
Зачепилівський р-н	11673	11449	224
Зміївський р-н	58506	56955	1551
Золочівський р-н	22503	22147	356
Ізюмський р-н	13837	13620	217
Кегичівський р-н	15632	15417	215
Коломацький р-н	5821	5659	162
Красноградський р-н	34475	33787	688
Краснокутський р-н	21707	21351	356
Куп'янський р-н	19460	19144	316
Лозівський р-н	22331	21942	389
Нововодолазький р-н	27803	27358	445
Первомайський р-н	12811	12587	224
Печенізький р-н	7817	7729	88
Сахновщинський р-н	16105	15804	301
Харківський р-н	143702	139492	4210
Чугувський р-н	36953	36061	892
Шевченківський р-н	15584	15347	237
м.Ізюм	39684	38287	1397
м.Куп'янськ	45120	43523	1597
м.Лозова	49955	47724	2231
м.Люботин	21123	20539	584
м.Первомайський	24271	23374	897
м.Чугув	29089	27872	1217
м.Харків	1092469	1043523	48946
Новобаварський р-н	84028	81306	2722
Індустріальний р-н	119450	114291	5159
Київський р-н	144003	135926	8077
Слобідський р-н	110626	106274	4352
Московський р-н	220016	211182	8834
Немишлянський р-н	106943	102858	4085
Холодногірський р-н	69800	67192	2608
Основ'янський р-н	71552	68645	2907
Шевченківський р-н	166051	155849	10202
Всього	2103742	2028653	75089

Виборча квота за результатами виборів до обласної ради 2015 р.
(вказані результати при явці виборців 44, 4 %)

Партія	Голоси	Відсотки	Мандати
Відродження	320 895	41,67	50
Солідарність	126 776	16,67	20
Опоблок	122 673	15,83	19
САМОПОМІЧ	77 618	10,00	12
Наш край	72 359	9,17	11
Батьківщина	47 551	6,67	8
Всього	767 872	-	120
<p>Виборча квота = 767 872 / 120 = 6 398 <i>Відродження = 320 897 / 6 398 = 50 мандатів</i> <i>Солідарність = 126 776 / 6 398 = 20 мандатів</i> <i>Опоблок = 122 673 / 6 398 = 19 мандатів</i> <i>САМОПОМІЧ = 77 618 / 6 398 = 12 мандатів</i> <i>Наш край = 72 359 / 6 398 = 11 мандатів</i> <i>Батьківщина = 47 551 / 6 398 = 11 мандатів</i></p>			

Харківська міська рада. До Харківської міської ради входитимуть 84 депутати. Територія міста ділиться на певну кількість багатомандатних округів, яка вираховується за наступною формулою: $84 / 10 \pm 2$. За Виборчим кодексом пропонується зробити 1 округ = 1 район, тобто 9 районів = 9 округів. Проте приблизна кількість виборців у окрузі має бути 150 тис., тому за інформацією отриманою на тренінгу від Голови ЦВК, Московський район, оскільки він найбільший по чисельності може бути поділений на 2 округи, а Новобаварський і Холодногірський райони будуть об'єднані. Проте на даний час ці пропозиції ще не набули правового характеру, відтак розглядати їх в рамках цієї статті автор не вважає необхідним. Подальша процедура обрахування виборчої квоти аналогічна обласній, з тією різницею, що в даному випадку у формулу підставляється кількість мандатів міської ради – 84.

Наприклад, якщо взяти результати виборів до Верховної ради 2019 р. у розрізі міста Харкова, то виборча квота виглядала б таким чином: сума голосів виборців отриманих усіма партіями які подолали 5 % бар'єр – 413,160 тис. ділиться на кількість мандатів ради 84 і отримуємо виборчу квоту 4918. Саме таку кількість голосів виборців кандидату у міськраду потрібно набрати для отримання мандату. Далі окремо по кожній партії визначається кількість отриманих мандатів шляхом ділення кількості голосів виборців відданих за партію на виборчу квоту. Більш детально поетапний розрахунок наведено у табл. 3, яка розроблена кандидатом політичних наук, соціологом А. Авксентьевим (табл. 3).

Ради, що складають менше ніж 90 тис. виборців. Вибори депутатів сільської, селищної, міської (міста з кількістю виборців до 90 тис. осіб), районної ради проводяться за мажоритарною системою відносно більшості в багатомандатних виборчих округах, на які поділяється територія відповідно села (кількох сіл, жителі яких добровільно об'єдналися у сільську громаду), селища, міста, територія утвореної відповідно до Закону України “Про добровільне об'єднання територіальних громад” об'єднаної сільської, селищної, міської територіальної громади (далі – територія об'єднаної сільської, селищної, міської територіальної громади), територія району в місті. У кожному окрузі може бути обрано не менше двох і не більше чотирьох депутатів. Гендерна квота становить 30 %. Самовисування можливе.

Процедура поетапного розподілу мандатів

Округ (район)	Слуга Народу		ОПЗЖ		ОпоБлок		ЄС		Шарії	
	Голоси	М	Голоси	М	Голоси	М	Голоси	М	Голоси	М
Шевченківський	27582	5,61	18173	3,69	6657	1,35	6679	1,36	4420	0,90
Київський	25779	5,24	16687	3,39	5705	1,16	5303	1,08	3889	0,79
Холодногірський	14253	2,90	9118	1,85	3196	0,65	2148	0,44	1829	0,37
Новобаварський	18387	3,74	11214	2,28	4247	0,86	2488	0,51	2059	0,42
Основ'янський	13536	2,75	8515	1,73	3240	0,66	1972	0,40	1627	0,33
Слобідський	14243	2,90	9176	1,87	3270	0,66	2056	0,42	1917	0,39
Індустріальний	22607	4,60	16201	3,29	5233	1,06	2824	0,57	3244	0,66
Немишлянський	20313	4,13	13954	2,84	4349	0,88	3075	0,63	3028	0,62
Московський	31542	6,41	21055	4,28	6511	1,32	5256	1,07	4603	0,94
Всього	188242	38,27	124093	25,23	42408	8,62	31807	6,47	26616	5,41
Мандатів		38		25		9		7		5
На 1 етапі		33		20		4		3		0
Вихід на 2 етап		5		5		5		4		5

Спочатку розглянемо більш детально розподіл мандатів на прикладі міст обласного підпорядкування Харківської області. Кількість депутатів ради у містах з кількістю виборців від 20 до 50 тис. становить 34, у містах з кількістю виборців від 50 до 100 тис. становить 36. Як бачимо із таблиці Реєстру виборців у містах Ізюм, Куп'янськ, Люботин, Первомайський та Чугуїв склад ради становитиме 34 депутати, а у м. Лозова – 36.

Територія відповідної громади ділиться на певну кількість багатомандатних округів, яка вираховується за формулою: кількісний склад ради / 3 = ціла частка отриманого числа (відхилення може становити не більше ніж на один округ). Ці округи потрібно поділити так, щоб у них була приблизно однакова кількість виборців! Відхилення може бути не більш ніж 15 % орієнтовної середньої кількості виборців в окрузі, яка вираховується за формулою: загальна кількість виборців / кількість округів.

Кількість округів у м. Ізюм, Куп'янськ, Люботин, Первомайський, Чугуїв = 34 депутати / 3 = 11,3 (тобто скоріш за все буде 10 трьохмандатних округи та один чотирьохмандатний. Кількість округів у м. Лозова = 36 депутатів / 3 = 12 трьохмандатних округів.

Далі вираховуємо кількість необхідних голосів виборців для отримання одного мандату. Слід наголосити, що кількість виборців у Реєстрі є мінливою, вказані розрахунки зроблені за даними Реєстру станом на 29 лютого 2020 р. (табл. 4):

Таблиця 4

Кількість голосів виборців для отримання одного мандату

Місто	Виборча квота	Кількість виборців на округах
Ізюм	38 287 / 34 = 1126	10 округів по 3378 виборців і 1 округ на 4504 виборці
Куп'янськ	43 523 / 34 = 1280	10 округів по 3840 виборців і 1 округ на 5120 виборців
Лозова	47 724 / 36 = 1325	12 округів по 5300 виборців
Люботин	20 539 / 34 = 604	10 округів по 1812 виборців і 1 округ на 2416 виборців
Первомайський	23 374 / 34 = 687	10 округів по 687 виборців і 1 округ на 2748 виборців
Чугуїв	27 872 / 34 = 819	10 округів по 2457 виборців і 1 округ на 3276 виборців

Тепер розглянемо більш детально процедуру на прикладі виборів депутатів сіл, селищ та районних рад. Для визначення кількісного складу депутатського корпусу ради користуємось таблицею, наведеною нижче (табл. 5):

Таблиця 5

Кількісний склад місцевих рад за Виборчим кодексом

Загальний склад (кількість депутатів) місцевої ради становить при кількості виборців (ч. 3 ст. 193 ВК)
до 1 тис. виборців – 12 депутатів
від 1 тис. до 3 тис. виборців – 14 депутатів
від 3 тис. до 5 тис. виборців – 22 депутати
від 5 тис. до 20 тис. виборців – 26 депутатів
від 20 тис. до 50 тис. виборців – 34 депутати
від 50 тис. до 100 тис. виборців – 36 депутатів
від 100 тис. до 250 тис. виборців – 42 депутати
від 250 тис. до 500 тис. виборців – 54 депутати
від 500 тис. до 1 000 000 виборців – 64 депутати
від 1 000 000 до 2 000 000 виборців – 84 депутати
понад 2 000 000 виборців – 120 депутатів

Нагадаємо, що територія відповідної громади поділяється на багатомандатні виборчі округи (БВО). Середня орієнтовна кількість БВО визначається як ціла частка від ділення кількісного складу відповідної ради на три (відхилення від середньої кількості не може становити більше ніж один округ). Приклад: громада з кількістю виборців 3 тис. Такій кількості виборців відповідає загальна кількість депутатів – 14. Територія громади буде поділена орієнтовно на 4 БВО, оскільки діє формула $14 / 3 = 4,66$. Проте допустиме відхилення один округ, тому може бути як три так і п'ять. Отримуємо три мандати на один округ. АЛЕ, на відмінну від територіальної організації виборів до Харківської міської та обласної рад, для вказаної категорії рад Виборчий кодекс чітко визначає допустиме відхилення по кількості виборців на окрузі. Тобто, 3 тис. (кількість виборців громади) / на 4 (кількість БВО) = 750. Законодавець дозволяє відхилення від цієї цифри не більше ніж на 15 %, тобто така кількість виборців не може бути меншою ніж 637 та більше ніж 862 виборці. Виборча квота вираховується наступним чином: 3 тис. (кількість виборців громади) / 14 (кількість мандатів) = 214. Можливе відхилення від цієї цифри на 15 %, тобто або 246 або 182 виборці на один мандат. Проте отримана виборча квота є "ідеальною", тобто при 100 % явці виборців, для більш реального обчислення необхідної кількості голосів виборців (НКГВ) для отримання одного мандату у раді з кількістю виборців менше ніж 90 тис. слід використовувати формулу 1:

$$НКГВ = (A \times 60 \%) \times C (1)$$

де А – кількість виборців на окрузі¹;

С – відсоток голосів, що необхідний для отримання одного мандату.²

¹ Кількість виборців на окрузі визначається шляхом:

1) визначення кількості округів, які будуть у громаді.

Для цього загальна кількість депутатів, яка має бути обрана до місцевої ради ділиться на 3.

2) загальна кількість виборців у громаді ділиться на кількість округів.

² Якщо на окрузі розподіляється 2 мандати – 15 %

Якщо на окрузі розподіляється 3 мандати – 10 %

Якщо на окрузі розподіляється 4 мандати – 7 %

Наприклад, громада, яка має 50 тис. виборців. Кількість депутатів, що має бути обрана: 34. Кількість округів: $34 / 3 = 11$. Кількість виборців на окрузі: $50 \text{ тис.} / 11 = 4545$. Кількість мандатів до розподілу на окрузі: $2 \cdot 4545 = 9090$. Явка $60\% = 2727$. Кількість голосів, що необхідна для отримання мандату – 15% . Розрахунок формули: $(4545 \times 60\%) \times 15\% = 409$.

Як бачимо у підсумку, “відкритість” списків запровадженої Виборчим кодексом пропорційної системи, доволі відносна і не дає всім учасникам переронів однакових переваг, оскільки кандидатам від партій, які наберуть менше 10% голосів виборців буде надзвичайно важко набрати ту кількість голосів виборців, яка дозволить їм змінювати своє положення у регіональному списку.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, сучасна виборча система “відкритих” списків діятиме лише на декілька партій, які мають високі рейтинги, проте виборці чують це так, як подають засоби масової інформації, і з повною впевненістю говорять про те, що можуть рухати у списку кандидата, якого самі підтримають. Це вимагає від партій, які бажають здобути більшу підтримку, відповідально формувати регіональні списки та вести інформаційну роботу для виборців, щоб добре познайомити їх зі своїми кандидатами. Політична відповідальність в умовах застосування виборчого кодексу зростає не лише у партій, але й у виборців – вони повинні більше знати про кандидатів, бути готовими до позначення конкретного прізвища у бюлетені – це потребує від партій спеціальних зусиль саме в регіонах.

Список використаних джерел

1. Журавський В. С. Яка виборча система найоптимальніша для сучасної України? *Голос України*. 2011. Вип. 94.
2. Наход М. Передумови та перспективи зміни виборчої системи для проведення виборів народних депутатів України. URL: http://vivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik7/fail/nahod.pdf (дата звернення: 12.02.2020).
3. Бучин М. Порівняльний аналіз основних виборчих систем. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. Львів. 2009. № 21. С. 58–62. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/25697/12-Buchin.pdf?sequence=1> (дата звернення: 12.02.2020).
4. Ключковський Ю. Виборчі системи та українське виборче законодавство : монографія. Київ : Нац. ун-т “Києво-Могилян. акад., 2011. 132 с.
5. Конончук С. Відкриті виборчі списки. Як це працює. Інформаційно-аналітичні матеріали. *Український незалежний центр політичних досліджень*. Київ. 2012. 44 с. URL: https://issuu.com/victorkylymar/docs/open_election_lists2012_new_version (дата звернення: 12.02.2020).
6. Виборчий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20> (дата звернення: 12.02.2020).
7. Державний реєстр виборців. URL: https://www.drvgov.ua/ords/portal!/cm_core.cm_index?option=ext_num_voters&pid100=63&pdt=1 (дата звернення: 12.02.2020).
8. Матеріали навчального семінару-практикуму “Виборчий кодекс України: основні положення організації та проведення місцевих виборів” / Харківська обласна рада, ХОДА, Асоціація органів місцевого самоврядування. Харків, 7 лют. 2020 р.
9. Матеріали тренінгу “Вибори-2020: must know” / Агентство соціального проектування “Право вибору”. Харків, 29 лют. 2020 р.
10. Матеріали вебінару “Як жінці виграти місцеві вибори з бюджетом від 900 грн за 3 тижні без обману та маніпуляцій”. 11 лют. 2020 р. URL: https://www.youtube.com/watch?v=0M0FFnm71YU&feature=youtu.be&fbclid=IwAR3bB1fMnvEYPfXv20fqmy_Jw5VBxL1iOOvDAzmBqXUw0USXWOODAo2CK4 (дата звернення: 12.02.2020).

Bilous K. S.,

Postgraduate Student of *Politics and Philosophy Department, KRI NAPA, Kharkiv*
ORCID 0000-0001-9612-5841

MODERN ELECTORAL SYSTEM AS A TOOL FOR FORMING POLITICAL RESPONSIBILITY (KHARKIV REGION EXAMPLE)

The article examines the new rules for holding local elections under the Election Code, which came into force on January 1, 2020, in particular to clarify the features of the proposed proportional system with open lists and to identify the risks of their application in forming political responsibility. The impact of the electoral system on the effectiveness of elections as one of the mechanisms of political accountability is analyzed, and it is concluded that the effectiveness of this mechanism depends on which system the elections will be held and how well the voters will be informed about the details of the electoral process. It is determined that the "openness" of the lists is relatively relative and does not give all participants of the electoral race the same benefits. In order for a candidate to be able to change their position in the regional list, he or she needs to gain at least 25 % of the electoral votes, so it will be extremely difficult for party candidates to gain less than 10 % of the electoral votes to allow them to change their position in the regional list. It was found that: 1) parties wishing to gain more support now have to formulate regional lists responsibly and conduct special information work for voters in order to make them well acquainted with their candidates; 2) political responsibility for the code increases not only among parties, but also among voters - they need to know more about candidates, to be ready to mark a specific name in the ballot - this requires special efforts from the parties in the regions.

Keywords: political responsibility, elections, MP, proportional system, open lists, electoral code.

References

1. Zhuravskiy, V.S. (2011). Yaka viborcha sistema nayoptimalnisha dlya suchasnoyi UkraYini? [Which election system is the best for modern Ukraine?]. *Golos UkraYini – The voice of Ukraine*, 94. [in Ukrainian].
2. Nahod, M. Peredumovi ta perspektivi zmlni viborchoyi sistemi dlya provedennya vboriv narodnih deputatlv UkraYini. URL: http://vivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik7/fail/nahod.pdf [in Ukrainian].
3. Buchin, M. (2009). Porlvnyalniy anallz osnovnih viborchih system [Comparative analysis of major electoral systems]. *Ukrayinska natsionalna ideya: realiyi ta perspektivi rozvitku – The Ukrainian National Idea: Realities and Prospects for Development*, 21, 58--62. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/25697/12-Buchin.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].
4. Klyuchkovskiy, Yu. (2011). Viborchi sistemi ta ukraYinske viborche zakonodavstvo. Kyiv: Nats. un-t "KiEvo-Mogilyan. akad. [in Ukrainian].
5. Kononchuk, S. (2012) Vidkriti viborchi spiski. Yak tse pratsyue. Informatsiyno-analitichni materialy. Kyiv: Ukrayinskiy nezalezhniy tsentr politichnih doslidzhen. URL: https://issuu.com/victorylymar/docs/open_election_lists2012_new_version [in Ukrainian].
6. Vyborchyi kodeks Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20> [in Ukrainian].
7. Derzhavnyi reiestr vybortsiv. URL: https://www.driv.gov.ua/ords/portal!/cm_core.cm_index?option=ext_num_voters&pid100=63&pdt=1 [in Ukrainian].
8. Vyborchyi kodeks Ukrainy: osnovni polozhennia orhanizatsii ta provedennia mistsevykh vboriv. (2020). *Materialy navchalnoho seminaru-praktykumu (7 liutoho 2020 roku, Kharkiv) – Materials of the training seminar-workshop, Kharkiv* [in Ukrainian].
9. Vybory-2020: must know. (2020). *Materialy treninhu (29 liutoho 2020 roku, Kharkiv) – Election 2020: must know, Kharkiv* [in Ukrainian].
10. Iak zhintsi vyhraty mistsevi vybory z biudzhetom vid 900 hrn 3 tyzhni bez obmanu ta manipuliatsii. (2020). *Materialy vebinaru (11 liutoho 2020 roku) – webinar materials*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=0M0FFnm7IYU&feature=youtu.be&fbclid=IwAR3bB1fMnvEYPfXv20fqmy_Jw5VBxL1iOOvDAzmBqXUw0USx-WOODAo2CK4 [in Ukrainian].

Надійшла до редколегії 28.02.2020 р.